

TA'LIM TEXNOLOGIYASINING KONSTEPTUAL ASOSLARI HAMDA O'QUV MASHG'ULOTLARDA O'QITISH TEXNOLOGIYALARI

Turakulov Jaxongir Ulugbekovich

Dotsent. Jizzax politexnika instituti

Annotatsiya: Ushbu ishda ta'lim jarayonida ilg'or pedagogik texnologiyalarni tatbiq etish konseptual asoslarini o'rganishga bag'ishlangan. Maqolada kadrlar tayyorlash milliy dasturi doirasida zamonaviy pedagogik yondashuvlarni o'quv jarayoniga tatbiq etish, fan bo'yicha nazariy va amaliy mashg'ulotlarni loyihalash metodlari, o'qitishning uslubiy va texnologik jihatlari yoritilgan

Kalit so'zlar: Ta'lim texnologiyasi, Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi, O'qitishni tashkil etish, Kommunikatsiya usullari.

CONCEPTUAL FOUNDATIONS OF EDUCATIONAL TECHNOLOGY AND TEACHING TECHNOLOGIES IN TRAINING SESSIONS

Turakulov Jaxongir Ulugbekovic

Associate Professor. Jizzakh Polytechnic Institute

Annotation: This work is devoted to the study of the conceptual foundations of the implementation of advanced pedagogical technologies in the educational process. The article covers the application of modern pedagogical approaches to the educational process within the framework of the national personnel training program, methods for designing theoretical and practical training in science, methodological and technological aspects of teaching

Keywords: Educational technology, National personnel training program, Organization of training, Communication methods.

Ta'lim texnologiyasining konseptual asoslari bo'limida "Energiya texnologiyasi" fanini o'qitishning dolzarbligi asoslangan, mazkur fanning tuzilmasi keltirilgan hamda fan bo'yicha o'qitishning mazmuni ochib berilgan. Shu bilan birga o'qitish, kommunikatsiya, axborot va ta'lim jarayonini boshqarish usullari va vositalarining konseptual asoslari, pedagogik texnologiyalarning yo'nalishlari, muammolari va yechimlari, tamoyillari, yangi pedagogik texnologiyalarning istiqbollari yoritilgan.

"Energiya texnologiyasi" fani bo'yicha o'qitish texnologiyalari loyihalashtirilgan:

1) Nazariy o'quv mashg'ulotlarini olib borishning kirish-ma'ruza, mavzu asosida ma'ruza, muammoli ma'ruza, vizuallashtirilgan ma'ruza, konferentsiya ma'ruzalar ko'rinishlari qo'llanilishi;

2) Amaliy mashg'ulotlarni olib borishning topshiriqlarni individul tarzda yoki guruhda bajarilishi, muammoli amaliy mashg'ulot hamda bilimlarni

chuqurlashtirish va mustahkamlashga yo'naltirilgan amaliy topshiriqlarni bajarilishi.

Mamlakatimizning rivojlanishi, dunyo miqyosida hurmat va e'tiborga sazovor bo'lishi kelajak avlodni har tomonlama kuchli va bilimdon qilib tarbiyalashni taqozo etadi.

Davlat, jamiyat ishlarini mukammal bilish uchun huquqiy bilimli, ongli, madaniyatli bo'lish — davr talabi.

Xalq va davlatning o'ziga xos mentalitetini hisobga olgan holda O'zbekiston tanlab olgan o'z rivojlanish modeli shunga olib keladiki, ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy va ma'naviy hayotning taraqqiy etgan mamlakatlarda umume'tirof etilgan tamoyillari hamda me'yorlari hukmron va muqarrar xususiyat kasb etib, ular mamlakatimizning nafaqat hozirgi holatini, balki uning rataqqiyotini belgilaydi.

Zamonaviy iqtisodiyot, fan, texnika va texnologiyalarni rivojlantirish asosida kadrlar tayyorlashning takomillashgan tizimini yaratish mamlakatni taraqqiy ettirishning eng muhim sharti hisoblanadi. Tizimning amal qilishi kadrlarning istiqbolga mo'ljallangan vazifalarni hisobga olish va hal etish qobiliyatiga, yuksak umumiy va kasbiy madaniyatga ijodiy va ijtimoiy faolikka, ijtimoiy-siyosiy hayotda mustaqil ravishda yo'nalish ola bilish mahoratiga ega bo'lgan yangi avlodni shakllantirishni ta'minlaydi.

Yurtboshimiz tomonidan ilmiy asoslab berilgan ta'lim-tarbiya modelini amaliyotga tatbiq etish o'quv jarayonini texnologiyalashtirish bilan uzviy bog'liqdir. Shundan kelib chiqib Kadrlar tayyorlash Milliy dasturida «O'quv tarbiyaviy jarayonni ilg'or pedagogik texnologiyalar ta'minlash» uning 2- va 3-bosqichlarida bajariladigan muhim vazifalardan biri sifatida belgilandi.

Kadrlar tayyorlash Milliy dasturining ikkinchi bosqichi ta'lim jarayonidagi sifat ko'rsatkichlarini yaxshilash, ya'ni jahon andozalariga mos, raqobatbardosh, yuqori saviyaga ega bo'lgan mutaxassislar tayyorlashdir. Ushbu murakkab muammolarning echimini topib, ularni amalda keng qo'llash oliy ta'lim tizimi xodimi oldiga juda katta vazifalarni qo'yadi. Bunda aniq vazifalar sifatida bevosita o'quv jarayonini yaxshilash, o'quv dasturlarini yanada takomillashtirish, o'qitishning zamonaviy pedagogik texnologiyalarini amalga joriy qilish, texnik vositalardan keng foydalanish va shu asosda masofadan o'qitishni keng joriy qilish belgilab beriladi.

Mamlakatimizdagi ta'lim yo'nalishlarida o'qitish texnologiyalar, eng avvalo, insonparvarlik tamoyiliga asoslangandir. Ta'lim jarayonidan o'qitish texnologiyalari talabaning o'ziga xos shaxsiy xususiyatlarini hisobga olgan holda, mustaqil, faol bilish faoliyatini tashkil etishga qaratilgandir. Yuqoridagilardan kelib chiqqan holda, "Energiya texnologiyasi" o'quv fani bo'yicha ta'lim texnologiyalarini loyihalashtirishda quyidagi asosiy majmuaviy yondashuvlarni ko'rsatib beramiz:

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim. Bu ta'lim o'z mohiyatiga ko'ra ta'lim jarayonining barcha ishtirokchilarini to'laqonli rivojlanishlarini ko'zda tutadi. Bu esa ta'limni loyihalashtirilayotganda, albatta, ma'lum bir ta'lim oluvchining

shaxsini emas, avvalo, kelgusidagi mutaxassislik faoliyati bilan bog'liq o'qish maqsadlaridan kelib chiqqan holda yondashishni nazarda tutadi.

- Tizimli yondashuv. Ta'lim texnologiyasi tizimning barcha belgilarini o'zida mujassam etmog'i lozim: jarayonning mantiqiyliigi, uning barcha bo'g'inlarini o'zaro bog'liqligi, yaxlitligi.

- Faoliyatga yo'naltirilgan yondashuv. Shaxsning jarayonli sifatlarini shakllantirish, ta'lim oluvchining faoliyatini faollashtirish va tezlashtirish, o'quv jarayonida uning barcha qobiliyati va imkoniyatlari, tashabbuskorligini ochishga yo'naltirilgan ta'limni ifodalaydi.

- Dialogik yondashuv. Bu yondashuv o'quv jarayoni ishtirokchilarining psixologik birligi va o'zaro munosabatlarini yaratish zaruriyatini bildiradi. Uning natijasida shaxsning o'z-o'zini faollashtirishi va o'z-o'zini ko'rsata olishi kabi ijodiy faoliyati kuchayadi.

- Hamkorlikdagi ta'limni tashkil etish. Ta'lim beruvchi va ta'lim oluvchi o'rtasida demokratik, tenglik, hamkorlik kabi o'zaro sub'ektiv munosabatlarga, faoliyat maqsadi va mazmunning birgalikda shakllantirish va erishilgan natijalarni baholashga e'tiborni qaratish zarurligini bildiradi.

- Muammoli ta'lim. Ta'lim mazmunini muammoli tarzda taqdim qilish asosida ta'lim oluvchining o'zaro faoliyatini tashkil etish usullaridan biridir. Bu jarayon ilmiy bilimlarni ob'ektiv qarama-qarshiligi va uni hal etish usullarini aniqlash, dialektik tafakkurni va ularni amaliy faoliyatda ijodiy qo'llashni shakllantirishni ta'minlaydi.

- Axborotni taqdim qilishning zamonaviy vositalari va usullarini qo'llash. Bu yangi kompyuter va axborot texnologiyalarini o'quv jarayonida qo'llashdir.

Berilgan konseptual qoidalarga asosan, fanining maqsadi, tuzilishi, o'quvma'lumotining mazmuni va hajmidan kelib chiqqan holda, berilgan

sharoitda va o'quv rejasida belgilangan vaqtda, fan bo'yicha davlat ta'lim standartlarida erishishni ta'minlaydigan kommunikatsiya, ma'lumot, boshqarish va

o'qitishning uslublari hamda vositalari yaxlitlikda tanlab olindi.

- O'qitish uslublari va texnikalari. Ma'ruza (kirish, mavzuiy, ma'lumotli, ko'rgazmali (vizuallashtirish), anjuman, aniq vaziyatlarni echish), munozara, muammoli uslub, tenbord, aqliy hujum, tezkor-so'rov, savol-javob, amaliy ishlash usullari.

- O'qitishni tashkil etish shakllari: dialog, polilog, muloqot, hamkorlik va o'zaro o'qitishga asoslangan frontal, jamoaviy va guruhlarda o'qitish.

- O'qitish vositalari: o'qitishning an'anaviy vositalari (darslik, o'quv qo'llanmasi va ma'ruza matni) bilan bir qatorda chizmani organayzerlar, kompyuter va axborot texnologiyalari.

- Kommunikatsiya usullari: O'quvchilar bilan tezkor, qaytar aloqaga asoslangan bevosita o'zaro munosabatlar.

- Qaytar aloqalarning (ma'lumotning) usul va vositalari: Joriy oraliq va yakuniy nazorat natijalarini tahlil qilishga asoslangan kuzatish, tezkor-so'rov, o'qitish diagnostikasi.

- Boshqarish usullari va vositalari: o'quv mashg'ulotining bosqichlari, belgilangan maqsadga erishishda ta'lim beruvchi va ta'lim oluvchining faoliyati, nafaqat auditoriya ishini, balki mustaqil va auditoriyadan tashqari ishlar nazoratini (joriy, oraliq, yakuniy) belgilab beruvchi o'quv mashg'ulotlarini texnologik xarita ko'rinishida rejalashtirish.

- Monitoring va baholash: o'quv mashg'ulot jarayonida (o'quv vazifalari va testlarni bajargani uchun baholash, ta'lim oluvchining har bir o'quv mashg'ulotidagi o'quv faoliyatini reyting baholash), ham butun kurs davomida (har bir ta'lim oluvchining reyting bahosiga asosan joriy, oraliq va yakuniy natijalari) ta'lim natijalarini rejali tarzda kuzatib borish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati:

1. Muslimov N.A. Bo'lajak kasb ta'limi o'qituvchilarini kasbiy shakllantirish // Monografiya. – T.: Fan, 2004-130b.

2. Umrzoqova B. Abdusaidov S."PROFESSIONAL TA'LIMNING RAQAMLI MALAKA OSHIRISH MUHITIDA TINGLOVCHILARNING MUSTAQIL O'QUV FAOLIYATGA TAYYORGARLIGI ""Экономика и социум" №9(124) 2024

3. Adilov B. ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICAL FOUNDATIONS OF THE FORMATION OF PROJECT-DESIGN COMPETENCE OF STUDENTS OF THE ENGINEERING DIRECTION //Science and innovation. – 2022. – T. 1. – №. B4. – C. 318-322.